

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē kiṣkindhākāṇḍē

॥ prathamah sargah ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēsikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ prathamah sargah ॥

pampāyā darśanēna śrīrāmasya vyākulatvaṃ śrīrāmēṇa
lakṣmaṇaṃ prati pampāsōbhāyāstatratyōddīpanasāmagryāśca
varṇanaṃ lakṣmaṇēna śrīrāmasya prabōdhanamṛṣyamūkaṃ
gacchantau tau dvau bhrātarau vīkṣya sugrīvasyānyēṣāṃ ca
vānarāṇāṃ bhayam

sa tām puṣkariṇīm gatvā
padmōtpalajhaṣākulām |
rāmaḥ saumitrisahitō
vilalāpākulēndriyaḥ ॥ 4.1.1 ॥

tatra dṛṣṭvaiva tām harṣā -
dindriyāṇi cakampirē |
sa kāmavaśamāpannaḥ
saumitrimidamabravīt ॥ 4.1.2 ॥

saumitrē sōbhatē pampā
vaidūryavimalōdakā |
phullapadmōtpalavatī
sōbhitā vividhairdrumaiḥ ॥ 4.1.3 ॥

saumitrē paśya pampāyāḥ
 kānanaṃ śubhadarśanam |
 yatra rājanti śailā vā
 drumāḥ saśikharā iva || 4.1.4 ||

māṃ tu śōkābhisantapta -
 mādhyah pīḍayanti vai |
 bharatasya ca duḥkhēna
 vaidēhyā haraṇēna ca || 4.1.5 ||

śōkārtasyāpi mē pampā
 śōbhatē citrakānanā |
 vyavakīrṇā bahuvīdhaiḥ
 puṣpaiḥ śītōdakā śivā || 4.1.6 ||

nalīnairapi sañchannā
 hyatyarthaśubhadarśanā |
 sarpavyālānucaritā
 mṛgadvijasamākulā || 4.1.7 ||

adhikaṃ pravibhātyēta -
 nnīlapītaṃ tu śādvalam |
 drumāṇāṃ vivīdhaiḥ puṣpaiḥ
 paristōmairivārpitam || 4.1.8 ||

puṣpabhārasamṛddhāni
 śikharāṇi samantataḥ |
 latābhiḥ puṣpitāgrābhi -
 rupagūḍhāni sarvataḥ || 4.1.9 ||

sukhānilō'yaṃ saumitrē
 kālah pracuramanmathaḥ |
 gandhavān surabhirmāsō
 jātapuṣpaphaladrumaḥ || 4.1.10 ||

paśya rūpāṇi saumitrē
 vanānāṃ puṣpaśālinām |
 sṛjatāṃ puṣpavarṣāṇi
 varṣaṃ tōyamucāmiva || 4.1.11 ||

prastarēṣu ca ramyēṣu
 vividhāḥ kānanadrumāḥ |
 vāyuvēgapracalitāḥ
 puṣpairavakiranti gām || 4.1.12 ||

patitaiḥ patamānaiśca
 pādapasthaiśca mārutaḥ |
 kusumaiḥ paśya saumitrē
 krīḍatīva samantataḥ || 4.1.13 ||

vikṣipan vividhāḥ śākhā
 nagānāṃ kusumōtkatāḥ |
 mārutaścalitasthānaiḥ
 ṣaṭpadairanugīyatē || 4.1.14 ||

mattakōkilasannādai -
 rnartayanniva pādapān |
 śailakandaraniṣkrāntaḥ
 pragīta iva cānilaḥ || 4.1.15 ||

tēna vikṣipatātyarthaṃ
 pavanēna samantataḥ |
 amī saṃsaktaśākhāgrā
 grathitā iva pādapāḥ || 4.1.16 ||

sa ēva sukhasaṃsparśō
 vāti candanaśītalāḥ |
 gandhamabhyavahan puṇyaṃ
 śramāpanayanō'nilāḥ || 4.1.17 ||

amī pavanavikṣiptā
 vinadantīva pādapāḥ |
 śatpadairanukūjadbhi -
 rvanēṣu madhugandhiṣu || 4.1.18 ||

giriprasthēṣu ramyēṣu
 puṣpavadbhirmanōramaiḥ |
 saṃsaktaśīkharāḥ śailā
 virājanti mahādrumaiḥ || 4.1.19 ||

puṣpasañchannaśīkharā
 mārutōtkṣēpacañcalāḥ |
 amī madhukarōttaṃsāḥ
 pragītā iva pādapāḥ || 4.1.20 ||

supuṣpitāṃstu paśyaitān
 karṇikārān samantataḥ |
 hāṭakapratisañchannān
 narān pītāambarāniva || 4.1.21 ||

ayaṃ vasantaḥ saumitrē
 nānāvihaganāditaḥ |
 sītayā viprahīṇasya
 śōkasandīpanō mama || 4.1.22 ||

māṃ hi śōkasamākrāntaṃ
 santāpayati manmathaḥ |
 hr̥ṣṭaṃ pravadamānaśca
 samāhvayati kōkilaḥ || 4.1.23 ||

ēṣa dātyūhakō hr̥ṣṭō
 ramyē māṃ vananirjharē |
 praṇadanmanmathāviṣṭaṃ
 śōcayiṣyati lakṣmaṇa || 4.1.24 ||

śrutvaitasya purā śabda -
 māśramasthā mama priyā |
 māmāhūya pramuditāḥ
 paramaṃ pratyanandata || 4.1.25 ||

ēvaṃ vicitrāḥ patagā
 nānārāvavirāviṇaḥ |
 vṛkṣagulmalatāḥ paśya
 sampatanti samantataḥ || 4.1.26 ||

vimiśrā vihagāḥ pumbhi -
 rātmavyūhābhinanditāḥ |
 bhṛṅgarājapramuditāḥ
 saumitrē madhurasvarāḥ || 4.1.27 ||

asyāḥ kūlē pramuditāḥ
 saṅghaśaḥ śakunāstviha |
 dātyūharativikrandaiḥ
 puṃskōkilarutairapi || 4.1.28 ||

svananti pādapāścēmē
 mamānaṅgapradīpakāḥ |
 aśōkastabakāṅgāraḥ
 ṣaṭpadasvananiḥsvanaḥ || 4.1.29 ||

māṃ hi pallavatāmrārci -
 rvasantāgniḥ pradhakṣyati |
 nahi tāṃ sūkṣmapakṣmākṣiṃ
 sukēśiṃ mṛdubhāṣiṇiṃ || 4.1.30 ||

apaśyatō mē saumitrē
 jīvitē'sti prayōjanam |
 ayaṃ hi rucirastasyāḥ
 kālō rucirakānanaḥ || 4.1.31 ||

kōkilākulasīmāntō
 dayitāyā mamānagha |
 manmathāyāsasambhūtō
 vasantaguṇavardhitaḥ || 4.1.32 ||

ayaṃ māṃ dhakṣyati kṣipraṃ
 śōkāgnirnacirādiva |
 apaśyatāstāṃ vanitāṃ
 paśyatō rucirān drumān || 4.1.33 ||

mamāyamātmaprabhavō
 bhūyastvamupayāsyati |
 adṛśyamānā vaidēhī
 sōkaṃ vardhayatīha mē || 4.1.34 ||

dṛśyamānō vasantaśca
 svēdasamṣargadūśakaḥ |
 māṃ hi sā mṛgaśāvākṣī
 cintāśōkabalātkṛtam || 4.1.35 ||

santāpayati saumitrē
 krūraścaitravanānilaḥ |
 amī mayūrāḥ śōbhantē
 pranṛtyantastatastataḥ || 4.1.36 ||

svaiḥ pakṣaiḥ pavanōddhūtai -
 rgavākṣaiḥ sphāṭikairiva |
 śikhinībhiḥ parivṛtā -
 sta ētē madamūrcchitāḥ || 4.1.37 ||

manmathābhiparītasya
 mama manmathavardhanāḥ |
 paśya lakṣmaṇa nṛtyantaṃ
 mayūramupanṛtyati || 4.1.38 ||

śikhinī manmathārtaiṣā
 bhartāraṃ girisānuni |
 tāmēva manasā rāmāṃ
 mayūrō'pyanudhāvati || 4.1.39 ||

vitatya rucirau pakṣau
 rutairupahasanniva |
 mayūrasya vanē nūnaṃ
 rakṣasā na hṛtā priyā || 4.1.40 ||

tasmānnṛtyati ramyēṣu
 vanēṣu saha kāntayā |
 mama tvayaṃ vinā vāsaḥ
 puṣpamāsē suduḥsahaḥ || 4.1.41 ||

paśya lakṣmaṇa samrāga -
 stiryagyōnigatēṣvapi |
 yadēṣā śikhinī kāmād
 bhartāramabhivartatē || 4.1.42 ||

mamāpyēvaṃ viśālākṣī
 jānakī jātasambhramā |
 madanēnābhivartēta
 yadi nāpahṛtā bhavēt || 4.1.43 ||

paśya lakṣmaṇa puṣpāṇi
 niṣphalāni bhavanti mē |
 puṣpabhārasamṛddhānāṃ
 vanānāṃ śísirātyayē || 4.1.44 ||

rucirāṇyapi puṣpāṇi
 pādapānāmatísriyā |
 niṣphalāni mahīṃ yānti
 samaṃ madhukarōtkaraiḥ || 4.1.45 ||

nadanti kāmaṃ śakunā
 muditāḥ saṅghaśaḥ kalam |
 āhvayanta ivānyōnyaṃ
 kāmōnmādarkarā mama || 4.1.46 ||

vasantō yadi tatrāpi
 yatra mē vasati priyā |
 nūnaṃ paravaśā sītā
 sāpi śōcatyahaṃ yathā || 4.1.47 ||

nūnaṃ na tu vasantastaṃ
 dēśaṃ sprśati yatra sā |
 kathaṃ hyasitapadmākṣī
 vartayēt sā mayā vinā || 4.1.48 ||

athavā vartatē tatra
 vasantō yatra mē priyā |
 kiṃ kariṣyati suśrōṇī
 sā tu nirbhartsitā paraiḥ || 4.1.49 ||

śyāmā padmapalāśākṣī
 mṛdubhāṣā ca mē priyā |
 nūnaṃ vasantamāsādya
 parityakṣyati jīvitam || 4.1.50 ||

dr̥ḍhaṃ hi hṛdayē buddhi -
 rmama samparivartatē |
 nālaṃ vartayituṃ sītā
 sādhvī madvirahaṃ gatā || 4.1.51 ||

mayi bhāvō hi vaidēhyā -
 stadvatō vinivēśitaḥ |
 mamāpi bhāvaḥ sītāyāṃ
 sarvathā vinivēśitaḥ || 4.1.52 ||

ēṣa puṣpavaḥō vāyuh
 sukhasparśō himāvahaḥ |
 tāṃ vicintayataḥ kāntāṃ
 pāvakapratimō mama || 4.1.53 ||

sadā sukhamahaṃ manyē
 yaṃ purā saha sītayā |
 mārutaḥ sa vinā sītāṃ
 śōkasañjananō mama || 4.1.54 ||

tāṃ vinātha vihaṅgō'sau
 pakṣī praṇaditastadā |
 vāyasaḥ pādapagataḥ
 prahr̥ṣṭamabhikūjati || 4.1.55 ||

ēṣa vai tatra vaidēhyā
 vihagaḥ pratihāraḥ |
 pakṣī māṃ tu viśālākṣyāḥ
 samīpamupanēṣyati || 4.1.56 ||

paśya lakṣmaṇa sannādaṃ
 vanē madavivardhanam |
 puṣpitāgrēṣu vṛkṣēṣu
 dvijānāmavakūjatām || 4.1.57 ||

vikṣiptāṃ pavanēnaitā -
 masau tilakamañjarīm |
 ṣaṭpadaḥ sahasābhyēti
 madōddhūtāmiva priyām || 4.1.58 ||

kāmināmayamatyanta -
 maśōkaḥ śōkavardhanaḥ |
 stabakaiḥ pavanōtkṣiptai -
 starjayanniva mām sthitaḥ || 4.1.59 ||

amī lakṣmaṇa dṛśyantē
 cūtāḥ kusumaśālinaḥ |
 vibhramōtsiktamanasaḥ
 sāṅgarāgā narā iva || 4.1.60 ||

saumitrē paśya pampāyā -
 ścitrāsu vanarājiṣu |
 kinnarā naraśārdūla
 vicaranti yatastataḥ || 4.1.61 ||

imāni śubhagandhīni
 paśya lakṣmaṇa sarvaśaḥ |
 nalināni prakāśantē
 jalē taruṇasūryavat || 4.1.62 ||

ēṣā prasannasalilā
 padmanīlōtpalāyutā |
 haṃsakāraṇḍavākīrṇā
 pampā saugandhikāyutā || 4.1.63 ||

jalē taruṇasūryābhaiḥ
 ṣaṭpadāhatakēsaraīḥ |
 paṅkajaiḥ śōbhatē pampā
 samantādabhisamvṛtā || 4.1.64 ||

cakravākayutā nityaṃ
 citraprasthavanāntarā |
 mātāṅgamṛgayūthaiśca
 śōbhatē salilārthibhiḥ || 4.1.65 ||

pavanāhatavēgābhi -
 rūrmibhirvimalē'mbhasi |
 paṅkajāni virājantē
 tāḍyamānāni lakṣmaṇa || 4.1.66 ||

padmapatraviśālākṣiṃ
 satataṃ priyapaṅkajāṃ |
 apaśyatō mē vaidēhīṃ
 jīvitaṃ nābhirōcatē || 4.1.67 ||

ahō kāmasya vāmatvaṃ
 yō gatāmapi durlabhām |
 smārayiṣyati kalyāṇiṃ
 kalyāṇataravādinīm || 4.1.68 ||

śakyō dhārayituṃ kāmō
 bhavēdabhyāgatō mayā |
 yadi bhūyō vasantō māṃ
 na hanyāt puṣpitadrumaḥ || 4.1.69 ||

yāni sma ramaṇīyāni
 tayā saha bhavanti mē |
 tānyēvāramaṇīyāni
 jāyantē mē tayā vinā || 4.1.70 ||

padmakōśapalāsāni
 draṣṭuṃ dṛṣṭirhi manyatē |
 sītāyā nētrakōśābhyāṃ
 sadṛśānīti lakṣmaṇa || 4.1.71 ||

padmakēsarasamsrṣṭō
 vṛkṣāntaraviniḥsṛtaḥ |
 niḥśvāsa iva sītāyā
 vāti vāyurmanōharaḥ || 4.1.72 ||

saumitrē paśya pampāyā
 dakṣiṇē girisānuṣu |
 puṣpitāṃ karṇikārasya
 yaṣṭiṃ paramaśōbhitām || 4.1.73 ||

adhikaṃ śailarājō'yaṃ
 dhātubhistu vibhūṣitaḥ |
 vicitraṃ sṛjatē rēṇuṃ
 vāyuvēgaviḥaṭṭitam || 4.1.74 ||

giriprasthāstu saumitrē
 sarvataḥ samprapuṣpitaiḥ |
 niṣpatraiḥ sarvatō ramyaiḥ
 pradīptā iva kiṃśukaiḥ || 4.1.75 ||

pampātīraruhāścēmē

saṃsiktā madhugandhinaḥ |

mālatīmālikāpadma -

karavīrāśca puṣpitāḥ || 4.1.76 ||

kētakyah sinduvārāśca

vāsantyaśca supuṣpitāḥ |

mādhavyō gandhapūrṇāśca

kundagulmāśca sarvaśah || 4.1.77 ||

ciribilvā madhūkāśca

vañjulā bakulāstathā |

campakāstilakāścaiva

nāgavr̥kṣāśca puṣpitāḥ || 4.1.78 ||

padmakāścaiva śōbhantē

nīlāsōkāśca puṣpitāḥ |

lōdhrāśca giripṛṣṭhēṣu

siṃhakēsarapiñjarāḥ || 4.1.79 ||

aṅkōlāśca kuraṅṭāśca

cūrṇakāḥ pāribhadrakāḥ |

cūtāḥ pāṭalayaścāpi

kōvidārāśca puṣpitāḥ || 4.1.80 ||

mucukundārjunāścaiva

ḍṛśyantē girisānuṣu |

kētakōddālakāścaiva

śirīṣāḥ śiṃśapā dhavāḥ || 4.1.81 ||

śālmalyaḥ kiṃśukāścaiva
 raktāḥ kuravakāstathā |
 tiniśā naktamālāśca
 candanāḥ syandanāstathā || 4.1.82 ||

hintālāstilakāścaiva
 nāgavṛkṣāśca puṣpitāḥ |
 puṣpitān puṣpitāgrābhi -
 rlatābhiḥ parivēṣṭitān || 4.1.83 ||

drumān paśyēha saumitrē
 pampāyā rucirān bahūn |
 vātavikṣiptaviṭapān
 yathāsannān drumānimān || 4.1.84 ||

latāḥ samanuvartantē
 mattā iva varastriyaḥ |
 pādapāt pādapaṃ gaccha -
 ṅśailācchailaṃ vanād vanam || 4.1.85 ||

vāti naikarasāsvāda -
 sammōdita ivānilaḥ |
 kēcit paryāptakusumāḥ
 pādapā madhugandhinaḥ || 4.1.86 ||

kēcinmukulasamvītāḥ
 śyāmavarṇā ivābabhuḥ |
 idaṃ mṛṣṭamidaṃ svādu
 praphullamidamityapi || 4.1.87 ||

rāgaraktō madhukaraḥ
 kusumēṣvēva līyatē |
 nilīya punarutpatya
 sahasānyatra gacchati |
 madhulubdhō madhukaraḥ
 pampātīradrumēṣvasau || 4.1.88 ||

iyam kusumasaṅghātai -
 rupastīrṇā sukhākṛtā |
 svayam nipatitairbhūmiḥ
 śayanaprastarairiva || 4.1.89 ||

vividhā vividhaiḥ puṣpai -
 stairēva nagasānuṣu |
 vistīrṇāḥ pītaraktābhāḥ
 saumitrē prastarāḥ kṛtāḥ || 4.1.90 ||

himāntē paśya saumitrē
 vṛkṣāṅām puṣpasambhavam |
 puṣpamāsē hi taravaḥ
 saṅgharṣādiva puṣpitāḥ || 4.1.91 ||

āhvayanta ivānyōnyam
 nagāḥ ṣaṭpadanāditāḥ |
 kusumōttaṃsaviṭapāḥ
 śōbhantē bahu lakṣmaṇa || 4.1.92 ||

ēṣa kāraṇḍavaḥ pakṣī
 vigāhya salilaṃ śubham |

ramatē kāntayā sārdhaṃ
kāmamuddīpayanniva || 4.1.93 ||

mandākinyāstu yadidaṃ
rūpamētanmanōramam |
sthānē jagati vikhyātā
guṇāstasyā manōramāḥ || 4.1.94 ||

yadi dṛśyēta sā sādhvī
yadi cēha vasēmahi |
sprhayēyaṃ na śakrāya
nāyōdhyāyai raghūttama || 4.1.95 ||

na hyēvaṃ ramaṇīyēṣu
śādvalēṣu tayā saha |
ramatō mē bhavēccintā
na sprhānyēṣu vā bhavēt || 4.1.96 ||

amī hi vividhaiḥ puṣpai -
staravō vividhacchadāḥ |
kānanē'smin vinā kāntāṃ
cintāmutpādayanti mē || 4.1.97 ||

paśya śītajalāṃ cēmāṃ
saumitrē puṣkarāyutām |
cakravākānucaritāṃ
kāraṇḍavaniṣēvitām || 4.1.98 ||

plavaiḥ krauñcaiśca sampūrṇāṃ
mahāmṛganiṣēvitām |

adhikaṃ śōbhatē pampā
vikūjadbhirvihanḡamaīḥ || 4.1.99 ||

dīpayantīva mē kāmaṃ
vividhā muditā dvijāḥ |
śyāmāṃ candramukhīm smṛtvā
priyāṃ padmanibhēkṣaṇām || 4.1.100 ||

paśya sānuṣu citrēṣu
mṛgībhiḥ sahitān mṛgān |
māṃ punarmṛgaśāvākṣyā
vaidēhyā virahīkṛtam |
vyathayantīva mē cittam
sañcarantastatastataḥ || 4.1.101 ||

asmin sānuni ramyē hi
mattadvijagaṇākulē |
paśyēyaṃ yadi tāṃ kāntāṃ
tataḥ svasti bhavēnmama || 4.1.102 ||

jīvēyaṃ khalu saumitrē
mayā saha sumadhyamā |
sēvēta yadi vaidēhī
pampāyāḥ pavanaṃ śubham || 4.1.103 ||

padmasaugandhikavahaṃ
śivaṃ śōkavināśanam |
dhanyā lakṣmaṇa sēvantē
pampāyā vanamārutam || 4.1.104 ||

śyāmā padmapalāsākṣī
 priyā virahitā mayā |
 katham dhārayati prāṇān
 vivaśā janakātmajā || 4.1.105 ||

kiṃ nu vaksyāmi dharmajñaṃ
 rājānaṃ satyavādinam |
 janakaṃ pṛṣṭasītaṃ taṃ
 kuśalaṃ janasaṃsadi || 4.1.106 ||

yā māmanugatā mandaṃ
 pitrā prasthāpitaṃ vanam |
 sītā dharmaṃ samāsthāya
 kva nu sā vartatē priyā || 4.1.107 ||

tayā vihīnaḥ kṛpaṇaḥ
 katham lakṣmaṇa dhārayē |
 yā māmanugatā rājyād
 bhraṣṭaṃ vihatacētasam || 4.1.108 ||

taccārvañcitapadmākṣaṃ
 sugandhi śubhamavraṇam |
 apaśyatō mukhaṃ tasyāḥ
 sīdatīva matirmama || 4.1.109 ||

smitahāsyāntarayutaṃ
 guṇavanmadhuraṃ hitam |
 vaidēhyā vākyamatulaṃ
 kadā śrōṣyāmi lakṣmaṇa || 4.1.110 ||

prāpya duḥkhaṃ vanē śyāmā
 māṃ manmathavikarśitam |
 naṣṭaduḥkhēva hr̥ṣṭēva
 sādhvī sādhvabhyabhāṣata || 4.1.111 ||

kiṃ nu vaksyāmyayōdhyāyāṃ
 kausalyāṃ hi nṛpātmaja |
 kva sā snuṣēti pṛcchantīm
 kathaṃ cāpi manasvinīm || 4.1.112 ||

gaccha lakṣmaṇa paśya tvaṃ
 bharaṭaṃ bhrātrvatsalam |
 nahyahaṃ jīvitum śakta -
 stāmṛtē janakātmajām || 4.1.113 ||

iti rāmaṃ mahātmānaṃ
 vilapantamanāthavat |
 uvāca lakṣmaṇō bhrātā
 vacanaṃ yuktamavyayam || 4.1.114 ||

saṃstambha rāma bhadraṃ tē
 mā śucaḥ puruṣōttama |
 nēdṛśānāṃ matirmandā
 bhavatyakaluṣātmanām || 4.1.115 ||

smṛtvā viyōgajaṃ duḥkhaṃ
 tyaja snēhaṃ priyē janē |
 atisnēhapariṣvaṅgād
 vartirādrāpi dahyatē || 4.1.116 ||

yadi gacchati pātālaṃ
 tatō'bhyadhikamēva vā |
 sarvathā rāvaṇastāta
 na bhaviṣyati rāghava || 4.1.117 ||

pravṛttirlabhyatāṃ tāvāt
 tasya pāpasya rakṣasaḥ |
 tatō hāsyati vā sītāṃ
 nidhanaṃ vā gamiṣyati || 4.1.118 ||

yadi yāti ditērgarbhaṃ
 rāvaṇaṃ saha sītayā |
 tatrāpyēnaṃ haniṣyāmi
 na cēd dāsyati maithilīm || 4.1.119 ||

svāsthyaṃ bhadrāṃ bhajasvārya
 tyajyatāṃ kṛpaṇā matiḥ |
 arthō hi naṣṭakāryārthai -
 rayatnēnādhighamyatē || 4.1.120 ||

utsāhō balavānārya
 nāstyutsāhāt paraṃ balam |
 sōtsāhasya hi lōkēṣu
 na kiñcidapi durlabham || 4.1.121 ||

utsāhavantaḥ puruṣā
 nāvasīdanti karmasu |
 utsāhamātramāśritya
 pratilapsyāma jānakīm || 4.1.122 ||

tyajatām kāmavṛttatvaṃ
 śōkaṃ sannyasya pṛṣṭhataḥ |
 mahātmānaṃ kṛtātmāna -
 mātmanāṃ nāvabudhyasē || 4.1.123 ||

ēvaṃ sambōdhitastēna
 śōkōpahatacētanaḥ |
 tyajya śōkaṃ ca mōhaṃ ca
 rāmō dhairyamupāgamat || 4.1.124 ||

sō'bhyatikrāmadavyagra -
 stāmacintyaparākramaḥ |
 rāmaḥ pampāṃ surucirāṃ
 ramyāṃ pāriplavadrūmām || 4.1.125 ||

nirīkṣamāṇaḥ sahasā mahātmā
 sarvaṃ vanaṃ nirjharakandaraṃ ca |
 udvignacētāḥ saha lakṣmaṇēna
 vicārya duḥkhōpahataḥ pratasthē || 4.1.126 ||

taṃ mattamātaṅgavilāsagāmī
 gacchantamavyagramanā mahātmā |
 sa lakṣmaṇō rāghavamiṣṭacēṣṭō
 rarakṣa dharmēṇa balēna caiva || 4.1.127 ||

tāvṛṣyamūkasya samīpacārī
 caran dadarśādbhutadarśanīyau |
 śākhāmṛgāṇāmadhipastarasvī
 vitatrasē naiva vicēṣṭa cēṣṭām || 4.1.128 ||

*sa tau mahātmā gajamandagāmī
śākhāmṛgastatra caraṃscarantau |
dṛṣṭvā viśādaṃ paramaṃ jagāma
cintāparītō bhayabhārabhagnaḥ || 4.1.129 ||*

*tamāśramaṃ puṇyasukhaṃ śaraṇyaṃ
sadaiva śākhāmṛgasēvitāntam |
trastāśca dṛṣṭvā harayō'bhijagmu -
rmahaujasau rāghavalakṣmaṇau tau || 4.1.130 ||*

*|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvyē
kiṣkindhākāṇḍē prathamah sargaḥ ||*